

ТЕМА 13

Соціальні фактори ризику в землеробстві: негативний вплив та системи управління

Людський капітал, кадрова безпека, соціальна інфраструктура та цифрова автоматизація

Презентація для навчального курсу «Землеробство»

1. Сутність та актуальність соціальних ризиків

- **Визначення соціального ризику:** Ймовірність деструктивних явищ у трудових ресурсах та сільських громадах, що призводить до збоїв виробництва.
- **Демографічна залежність:** Землеробство критично залежить від наявності та кваліфікації трудових ресурсів у сільській місцевості.
- **Сезонний характер праці:** Пікові навантаження під час посівної та збиральної кампаній створюють високу чутливість до кадрового дефіциту.
- **Стратегічне значення:** Збереження людського потенціалу є базовою умовою стійкості агробізнесу та продовольчої безпеки.

2. Класифікація соціальних факторів ризику

- **Кадрові та демографічні ризики:** Депопуляція сіл, дефіцит кваліфікованих механізаторів та агрономів, старіння трудових ресурсів.
- **Інфраструктурні чинники:** Низький рівень розвитку соціальної інфраструктури (школи, лікарні, дороги) та незадовільні побутові умови.
- **Трудові та дисциплінарні ризики:** Висока плинність кадрів, порушення трудової дисципліни, низька мотивація та високий травматизм.
- **Зовнішні соціально-політичні ризики:** Мобілізаційні процеси, вимушена внутрішня та зовнішня міграція, зміна трудового законодавства.

3. Негативний вплив соціальних ризиків на виробництво

- **Порушення агротехнічних строків:** Брак механізаторів або агрономів призводить до затримки посіву та збирання, втрати врожайності.
- **Простої технічного парку:** Неможливість повноцінного використання сучасних високопродуктивних комплексів через відсутність фахівців.
- **Економічні збитки:** Зниження якості виконання технологічних операцій, зростання витрат на пошук та навчання персоналу.
- **Деградація сільських громад:** Відтік молоді та кваліфікованого населення руйнує соціально-економічне середовище агрорегіонів.

4. Заходи мотивації та кадрового забезпечення

- **Конкурентна оплата праці:** Впровадження прозорих систем матеріального стимулювання та бонусування за якість робіт.
- **Соціальний пакет та житло:** Забезпечення працівників житлом, медичним страхуванням, харчуванням та службовим транспортом.
- **Поліпшення умов праці:** Оснащення машино-тракторного парку сучасною технікою з кондиціонуванням, ергономікою та автопілотами.
- **Дуальна освіта та підготовка:** Партнерство з аграрними вишами і коледжами, стипендіальні програми та стажування молоді.

5. Система управління соціальними ризиками (Social Risk Management)

- **HR-аудит та оцінка ризиків:** Регулярний моніторинговий аналіз плинності кадрів, статево-вікової структури та задоволеності колективу.
- **Формування кадрового резерву:** Планування заміщення критичних посад та взаємозамінність працівників у пікові періоди.
- **Стандарти охорони праці:** Впровадження міжнародних систем менеджменту здоров'я та безпеки праці (ISO 45001).
- **План безперервності діяльності:** Розробка сценаріїв оперативної залучення підрядних організацій у разі гострого браку персоналу.

6. Цифровізація як інструмент нівелювання кадрового дефіциту

- **Точне землеробство (Precision Ag):** Автопілотування, система подрулювання та GPS-навігація знижують вимоги до фізичної втоми механізаторів.
- **Дистанційний супутниковий моніторинг:** Платформи Crop Monitoring дозволяють одному агроному контролювати тисячі гектарів посівів.
- **Безпілотні літальні апарати (БПЛА):** Автоматизований обприскувальний та моніторинговий комплекс замінює значний обсяг ручної праці.
- **Диспетчеризація та ERP-системи:** Автоматичний облік виконаних робіт, пального та матеріалів мінімізує людський фактор і зловживання.

7. Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ)

- **Розвиток інфраструктури громад:** Фінансування ремонтів місцевих доріг, шкіл, дитячих садків та медичних закладів.
- **Підтримка місцевого підприємництва:** Створення супутніх робочих місць для членів сімей працівників у сільській місцевості.
- **Екологічна та соціальна безпека:** Прозорість діяльності, діалог з пайовиками та дотримання екологічних стандартів вирощування.
- **Формування бренд-роботодавця:** Підвищення престижності праці в агросекторі та залучення молодих фахівців у сільські регіони.

8. Висновки та стратегічні пріоритети

- **Стратегічна роль:** Людський капітал є головним ресурсом, що визначає ефективність використання всіх інших чинників виробництва.
- **Комплексний підхід:** Управління соціальними ризиками вимагає поєднання матеріальної мотивації, охорони праці та розвитку громад.
- **Технологічна адаптація:** Автоматизація та робототехніка зменшують кількісну залежність від праці, але підвищують вимоги до її якості.
- **Сталий розвиток:** Інвестиції в соціальну сферу села — це довгострокова гарантія стабільності аграрного бізнесу.